

TARYBŲ LIETUVOS ODINĖS AVALYNĖS ĮMONIŲ GAMYBOS RITMINGUMO ANALIZĖ

V. GRIGAS

1. Gamybinės veiklos tolygumo ir ritmingumo reikšmė

Įmonių ūkinės veiklos rodikliams lemiamą įtaką turi gamybinės veiklos ritmingumas. Tolygi, ritminga veikla yra laidas optimaliai išnaudoti darbo jėgos, įrengimų, žaliavų ir medžiagų bei kitus resursus. Sudaromos palankios sąlygos tiksliai laikytis technologinių režimų, giliai juos įsisavinti, sistemingai kelti gamybos kultūrą, gerinti išleidžiamos produkcijos kokybę. Tolygiai auganti ir ritminga veikla sąlygoja sistemingą darbo našumo kilimą, darbininkų darbo užmokesčio pastovumą ir įmonių ūkinės veiklos rodiklių gerinimą.

Išplėstinės komunizmo statybos laikotarpiu ypatingas dėmesys skiriamas įmonių darbo ritmingumui gerinti. Gamybos-tiekimo ir realizavimo planuose atsisakoma pernelyg didelio įtempimo, kuris dažnai yra įmonių neritmingo darbo ir kitų ūkinių negerovių priežastis. Ritmingu darbu sudaromos sąlygos mažinti gyvojo ir sudaiktinto darbo išlaidas išleidžiamos produkcijos vienetai.

Atsižvelgiant į šiuometinį gamybinių jėgų išsivystymo lygį, daugelyje pramonės šakų, jų tarpe ir avalynės gamyboje, pažangiausia darbo organizacijos sistema yra konvejerinė-srovinė gamyba. Konvejeriams pagal technologinių procesų eigą ir laiką parenkamas optimalus pajėgumas, kuriam vėliau priderinama paruošiamųjų ir pagalbinių cechų ritmas. Suderinus pagrindinių ir pagalbinių cechų darbo ritmą, sudaromos normalios darbo sąlygos, užtikrinančios planinių užduočių sistemingą vykdymą.

Konvejerizuotose linijose susidaro normalios darbo sąlygos tik tada, kai pasiekiamas aukštas darbo organizavimo lygis, kai minėtai organizavimo formai yra tinkamai paruošti darbininkai, įrengimų priežiūros kolektyvai, sklandus yra tiekimas bei realizacija ir t. t. Nesant reikiamo aukšto darbinio-organizacinio subrendimo, konvejerinės linijos dėl įvairių priežasčių stovinėja, nepilnai išnaudojama darbo jėga, gamybiniai plotai ir įrengimai, dėl to auga gaminių savikaina.

Tarybų Lietuvos stambesnėse odinės avalynės gamybos įmonėse, išskyrus specialios juchtinės avalynės gamybą „Elnio“ kombinate ir lengvos vyriškos avalynės gamybą Eiduevičiaus vardo odų-avalynės kombinate, siuvimo-surinkimo ir apdailos darbai vyksta ištiesai prie konvejerinių linijų. Šiuo metu didelis darbas atliekamas, konvejerizuojant kietų odų sukirtimo ir detalių apdirbimo cechus. Avalynės fabriko „Raudonasis Spalis“ kietų odų sukirtimo ceche detalių apdirbimo grupėje sėkmingai veikia konvejerinė linija. Tinkamai išdėsčius detalių apdirbimo ir apdailos įrengimus pagal liniją, susidarė sąlygos laikytis konvejeriui nustatyto ritmo, sutaupomas laikas, kuris anksčiau buvo naudojamas, skaičiuojant, sudėstant ir perduodant detales. Keturi darbininkai iš sunkaus krovikų-

nešiotųjų darbo pervesti į labiau kvalifikuotą ir lengvesnį darbą. Darbo našumas kietų detalių apdirbimo ir apdailos grupėje, palyginus su ankstesniu laikotarpiu, kai nebuvo įvestas konvejeris, padidėjo 14—15%. „Elnio“ ir Eidukevičiaus vardo kombinatų odinės avalynės įmonėse kietų detalių apdirbimo konvejeriai išnaudojami neracionaliai ir neduoda reikiamo ekonominio efekto. Pavyzdžiui, Eidukevičiaus vardo odų-avalynės kombinate sudėtinga konvejerinė linija naudojama tik kaip paprastas transporteris.

Šiuo metu Tarybų Lietuvos stambesnėse odinės avalynės įmonėse siuvimo-surinkimo ir apdailos cechuose apie 94% darbininkų dirba prie konvejerių, kurie yra įvairių tipų ir konstrukcijų, užima palyginti nedidelį gamybinių patalpų plotą. Visi konvejeriai tiksliai atlieka transportavimo ir ritmo reguliavimo funkcijas. Konvejerizuotose linijose yra sudarytos sąlygos laikytis gamybos technologijos režimo.

Stambesnėse respublikos odinės avalynės įmonėse pagal esamos materialinės bazės ir darbo organizavimo lygį bei šiuo metu taikomą avalynės gamybos technologinį režimą gamybos ciklo trukmė yra įvairi, priklausomai nuo gaminamos avalynės tipo, paskirties, pado tvirtinimo būdų, apdailos ir kitų kokybinių bei kiekybinių reikalavimų. Dalies modelinės klijuotos avalynės gamybos ciklo trukmė maždaug 3 dienos, siūtos masinės gamybos avalynės — 2 dienos, paprastos vaikiškos ir kambarinės avalynės — apie 2 dienos. Gamybos ciklo trukmė respublikos įmonėse ilga dėl to, kad atskirtas pusfabrikačių paruošimas ir komplektavimas nuo siuvimo, surinkimo ir apdailos darbų. Avalynės gamybos ciklo trukmę galima apibūdinti taip:

1. Visose įmonėse odų ir kitų žaliavų bei medžiagų komplektavimas, sukirtimas-supiovimas, apdirbimas ir komplektavimas į ruošinius trunka 2 pamainas.

2. Atskirose įmonėse bei atskirose įmonių srovėse ruošinių susiuvimas, surinkimas ir apdaila, atsižvelgiant į artikus, trunka nuo 1 iki 4 pamainų.

Kadangi respublikos pagrindinių odinės avalynės įmonių darbo jėgos ir techninė bazė yra pakankamo lygio, taip pat avalynės gamybos ciklas vidutiniškai trunka tik 2—3 dienas, įmonės turėtų dirbti tolygiai ir ritmingai pagal pamainas, dienas ir dekadas.

Tačiau faktinė padėtis yra kitokia. Kelinti metai iš eilės stambesnėse įmonėse neįvykdomos darbo našumo kėlimo užduotys, nepakankamai išnaudojami gamybiniai įrengimai bei gamybiniai plotai. Pagrindinė planinių užduočių neįvykdymo išdava yra netolygi ir neritminga įmonių veikla.

Analizuojant avalynės įmonių gamybinės veiklos tolygumą ir darbo ritmingumą, reikalinga laikytis atitinkamos metodikos, kurios pagalba būtų galima iš esmės atskleisti esamą padėtį. Analizei pirmiausia pasirenkama metų pradžia (sausio mėn.) — tai laikotarpis, aiškiausiai atskleidžiantis vadovaujančių organizacijų ir įmonių kolektyvų sugebėjimą organizuoti tolygų ritmingą darbą. Antrasis mėnuo analizei pasirenkamas spalio, kuris avalynės įmonių veikloje atspindi vidutinius organizacinės ūkinės veiklos rezultatus.

Prekinės produkcijos išleidimo tolygumui ir ritmingumui analizuoti dauguma autorių pasirenka produkciją, kuri yra techninės kontrolės įvertinta, paruošta realizuoti ir atiduota į centrinį sandėlį. Šis rodiklis yra priimtinas, tiriant darbo rezultatus už ilgesnį laiką, t. y. dekadą arba mėnesį. Analizuojant pamainos, srovės arba cecho darbo ritmingumą trumpesniais laiko tarpais — pamainomis arba dienomis, — šis rodiklis yra nepakankamas, o atskirais atvejais net klaidinantis. Yra atvejų, kai

įmonių centriniuose sandėliuose susikaupia viršnormatyviniai gatavos produkcijos likučiai. Riboto dydžio gatavos produkcijos sandėliai nesutalpina visos pagamintos produkcijos ir ji laikinai laikoma cecho patalpose. Ši produkcija patenka į centrinį sandėlį, kai būna laisvos vietos, be to, didesniais kiekiais, negu tuo metu faktiškai buvo pagaminta. Minėta padėtis statistinėje ir buhalterinėje apskaitoje neatsispindi.

Todėl, nagrinėdami avalynės įmonių prekinės produkcijos išleidimo tolygumą ir ritmingumą, remiamės gatavos produkcijos supakavimo žiniaraščiais. Minėtuose pamainų žiniaraščiuose yra pagamintos produkcijos poromis duomenys, kurie pilnai atspindi gamybos tolygumą ir ritmingumą. Veiklos analizei pasirenkami 1962 metų sausio ir spalio mėnesiai.

2. Gamybos ritmingumas stambesnių odinės avalynės įmonių srovių pamainose

Gamybinės veiklos tolygumą ir ritmingumą tiksliausiai apibūdina srovių arba cechų išleistos produkcijos atskirose pamainose duomenys. Jie parodo įmonių organizacinio darbo lygį, kartu giliausiai atskleidžia esamų trūkumų esmę ir priežastis.

Avalynės fabrike „Raudonasis Spalis“ tolyginės veiklos ir darbo ritmingumo analizei pasirenkama lyginamoji produkcija, t. y. IV cecho moteriškos avalynės srovė, kurioje gaminama art. M 4346 ir M 5346; abu artikulai darbaimlumo atžvilgiu yra panašūs (122 min. ir 108 min.).

1962 metais sausio mėn. srovėje buvo 3 pilnadieniai prastovėjimai ir dvi dienos, kada buvo pagaminta mažiau pusės planinės užduoties (žr. 1 lentelę). Minėti prastovėjimai sudarė 8700 žmogaus darbo valandų, kurių metu buvo galima pagaminti 4300 porų avalynės (art. M 4346). 18 dienų buvo dirbama taip pat su prastovėjimais. Be sutrikimų buvo dirbama tik dvi darbo dienas.

Netolygiai buvo dirbama ir srovės pamainose. Pirmoje pamainoje iš 25 darbo dienų, viršijant gamybos grafiką, buvo dirbama 8 dienos. Jų metu buvo pagaminta virš plano 314 porų. Likusias 17 dienų darbas vyko netolygiai su pilnadieniais ir kitokiais prastovėjimais. Mėnesinis gamybos planas įvykdytas 79,01%. Pagal V. Adamovo¹ ir V. Kirilino² metodus įmonių darbo tolygumui ir ritmingumui analizuoti galima išvesti pamainų ir srovių bei cechų gamybos tolygumo rodiklį.

Priimtina ši formulė:

$$K = \frac{\sum q}{\sum q_{pl}},$$

kur K — produkcijos išleidimo tolygumo rodiklis,

q — produkcijos išleidimas per pamainą minus produkcija, pagaminta virš plano,

q_{pl} — produkcijos išleidimo planas.

Pagal formulę pirmos pamainos gamybos tolygumą galima išreikšti:

$$\frac{575 \times 7 + 490 \times 1 + 96 + 284 + 535 + 572 + 494 + 524 + 544 + 422 + 334 + 442 + 479 + 554 + 409 + 568}{14031}$$

$$= \frac{10772}{14031} = 76,78\%.$$

Antroje pamainoje, viršijant gamybos grafiką, buvo dirbama 14 dienų, kurių metu pagaminta 970 porų virš plano, likusias 11 dienų, kaip ir

¹ В. Е. Адамов, К вопросу о показателях ритмичности. «Вопросы статистики и учета», выпуск пятый, Госстатиздат, 1961.

² В. И. Кирилин, Анализ ритмичности работы промышленного предприятия, Экономиздат, 1961.

pirmoje pamainoje, darbas vyko netolygiai, smarkiai atsiliekant nuo gamybos grafiko. Mėnesinis gamybos planas įvykdytas 85,85%, o tolygumas pasiekė 83,05%. Iš duomenų matome, kad antroje pamainoje plano išpildymas aukštesnis kaip pirmoje pamainoje 6,84%, o tolygumas — 6,27%.

I lentelė

**Odinės avalynės pramonės įmonių gamybos ritmingumas 1962 m. sausio mėn.
pagal pamainas (%)**

Mėnesio dienos	Avalynės fabriko „Raudonasis Spalis“ IV cecho moteriškos avalynės srovė *			Odu-avalynės kombinato „Elnias“ juchtinės avalynės cechasis*			Eidukevičiaus v. odų-avalynės kombinato moteriškos rantinės avalynės srovė ***		
	pirmoje pamainoje	antroje pamainoje	apiejo- se pa- mai- nose	pirmoje pamainoje	antroje pamainoje	apiejo- se pa- mai- nose	pirmoje pamainoje	antroje pamainoje	apiejo- se pa- mai- nose
1									
2									
3	16,7	61,0	38,9	92,9	80,3	86,6	102,4	100,8	101,6
4	49,4	22,3	35,8	105,0	94,4	99,7	86,4	96,0	91,2
5	0,0	0,0	0,0	109,0	84,4	96,7	99,2	100,8	100,0
6	0,0	0,0	0,0	93,4	106,7	100,1	106,7	108,6	107,6
7									
8	0,0	0,0	0,0	93,0	100,7	96,8	102,4	92,8	97,6
9	93,0	98,3	95,6	80,9	98,5	89,7	97,6	88,0	92,8
10	99,5	81,6	90,5	109,6	92,7	101,2	94,4	89,6	92,0
11	117,4	109,6	113,5	95,5	104,5	100,0	97,6	91,2	94,4
12	85,9	89,7	87,8	106,5	67,8	87,2	100,8	96,0	98,4
13	102,4	100,6	101,5	110,2	101,6	105,9	102,9	95,2	99,0
14									
15	105,6	111,3	108,4	74,3	93,8	84,0	84,8	84,8	84,8
16	91,1	72,9	82,0	106,8	99,4	103,1	96,0	78,4	87,2
17	94,6	112,2	103,4	100,2	64,3	82,2	81,6	83,2	82,4
18	100,1	89,2	95,2	94,8	101,3	98,0	96,0	81,6	88,8
19	73,4	117,0	95,2	89,7	81,4	85,6	96,0	94,4	95,2
20	68,2	122,7	94,4	77,7	97,9	87,8	91,4	93,3	92,4
21									
22	76,9	107,3	92,1	95,2	97,3	96,3	102,4	86,4	92,4
23	112,9	109,2	111,0	75,2	79,6	77,4	104,0	75,2	89,6
24	110,8	105,9	108,3	106,5	96,8	101,6	102,4	94,4	98,4
25	83,3	115,0	99,1	95,6	101,8	98,7	110,4	105,6	108,0
26	96,3	53,9	75,1	81,8	39,4	60,6	99,2	105,6	102,4
27	83,5	122,0	102,8	131,7	113,4	122,5	104,8	97,1	101,0
28									
29	98,8	101,0	99,9	89,8	96,9	93,4	78,4	86,4	82,4
30	103,0	124,9	113,9	98,8	105,0	101,9	81,6	100,8	91,2
31	100,0	118,4	110,1	130,9	107,4	119,1	89,6	97,6	93,6

Iš viso 79,01 85,85 82,43 100,82 99,43 100,1 96,33 92,91 94,62

* Pamainių gamybos planas 7 valandoms po 575 poras, o 6 val.— po 490 porų.
 ** Pamainių gamybos planas 7 valandoms po 1760 porų, o 6 val.— po 1510 porų.
 *** Pamainių gamybos planas 7 valandoms po 750 porų, o 6 val.— po 630 porų.

Iš I lentelės duomenų matyti, kad srovėje sausio mėnesio gamybos planas įvykdytas 82,43%. Kyla klausimas, ar srovėje pakankamas gamybinis pajėgumas planui įvykdyti. Iš suvestinių duomenų galima daryti išvadą, kad srovėje buvo pakankamos gamybinės jėgos planui įvykdyti ir viršyti; planas neįvykdytas tik dėl to, kad srovėje buvo pilnadienių ir kitų stambiųjų prastovėjimų. Srovėje iš 50 darbo dienų 22 dienos buvo dirbta, viršijant gamybos grafiką 1284 porom, kas sudaro 4,57%. Taigi, jeigu likusias 28 dienas pamainose darbas būtų vykęs pagal grafiką, būtų buvę galima pagaminti 14031 pora + 1284 poros = 15315 porų, kas sudarytų 104,57% mėnesinio plano.

Spalio mėnesį minėtoje srovėje gamybos tolygumas, lyginant su sausio mėn., pagerėjo; pasitaikė tik vienas pilnadienis prastovėjimas antroje pamainoje (žr. 2 lentelę). Gamybos tolygumas išaugo pirmoje pamainoje iki 90,57%, o antroje — iki 89,06%. Abiejose srovės pamainose iš 54 darbo dienų 25 darbo dienos dirbta, viršijant gamybos grafiką 1082 porom, kas sudaro 3,49%. Mėnesinis gamybos planas įvykdytas 93,3%. Vadinasi, jeigu likusias 29 dienas būtų dirbta pagal grafiką, būtų buvę galima srovėje gamybos planą įvykdyti 103,49%.

2 lentelė

Odinės avalynės pramonės įmonių gamybos ritmingumas 1962 m. spalio mėn. pagal pamainas (%)

Mėnesio dienos	Avalynės fabriko „Raudonasis Spalis“ IV cecho moteriškos avalynės srovė*			Odu-avalynės kombinato „Elnias“ juchtinės avalynės cechą**			Eidukevičiaus v. odų-avalynės kombinato moteriškos rantinės avalynės srovė***		
	pirmoje pamainoje	antroje pamainoje	abiejose pamainose	pirmoje pamainoje	antroje pamainoje	abiejose pamainose	pirmoje pamainoje	antroje pamainoje	abiejose pamainose
1	99,0	109,4	104,2	54,6	100,8	77,7	65,3	75,0	70,1
2	65,1	119,8	92,5	76,3	90,5	83,1	73,1	89,2	81,1
3	103,6	103,1	103,3	102,4	112,4	107,4	82,9	116,3	99,6
4	104,1	70,3	87,2	103,2	79,3	91,2	54,0	95,6	74,8
5	41,0	100,1	70,6	99,2	108,6	103,9	61,5	99,4	80,5
6	105,3	103,1	104,2	115,7	90,8	102,8	62,6	114,8	88,7
7									
8	108,9	120,3	114,6	100,8	78,7	89,7	92,8	104,2	98,5
9	114,2	95,6	104,9	75,5	94,2	84,9	111,1	117,1	114,1
10	101,2	81,2	91,2	87,4	76,3	81,9	111,1	103,9	107,5
11	96,2	100,3	98,3	111,5	99,9	105,6	97,2	104,2	100,7
12	114,7	90,6	102,6	103,3	100,6	101,9	86,3	123,9	105,1
13	95,5	85,9	90,7	113,9	73,2	93,6	100,3	119,5	109,9
14									
15	96,4	98,1	97,3	97,1	65,7	81,4	121,0	77,4	99,2
16	110,6	106,3	108,5	76,2	102,9	89,6	113,3	99,3	106,3
17	103,1	105,3	104,2	118,5	91,5	105,0	114,2	100,8	107,5
18	81,7	98,6	90,2	86,6	116,3	101,4	112,1	100,3	106,2
19	44,1	0,0	22,1	83,4	103,3	93,3	70,3	93,9	82,1
20	92,0	75,1	83,5	110,5	88,3	100,5	88,5	75,6	82,0
21									
22	46,7	86,7	66,7	116,0	94,9	105,4	130,8	101,9	116,4
23	94,4	69,9	82,1	91,7	94,2	92,9	116,3	112,1	114,2
24	99,8	87,0	93,4	112,4	99,8	106,1	119,2	126,4	122,8
25	109,4	89,6	99,5	109,2	111,9	110,6	121,5	127,5	124,5
26	100,0	85,5	92,7	91,8	90,1	90,9	127,2	122,9	125,1
27	126,1	91,4	108,7	134,8	114,0	124,4	129,3	120,2	124,8
28									
29	97,4	103,8	100,6	99,3	137,8	118,5	116,3	107,9	112,1
30	109,7	99,5	104,6	117,4	133,3	125,4	128,2	101,1	114,8
31	105,0	101,9	103,4	111,6	100,4	106,0	118,9	116,3	117,6

Iš viso 94,79 91,82 93,3 102,66 101,3 101,98 101,07 105,38 103,23

Gamybos tolygumui ir ritmingumui analizuoti Eidukevičiaus vardo odų-avalynės kombinatai parenkama moteriškos rantinės avalynės srovė, kurioje daugiausia gaminama avalynė art. 4242. Srovės gamybos planas 1962 m. sausio mėn. įvykdytas tik 94,62%. Darbas vyko netolygiai, plano išpildymas pamainose svyravo nuo 85 iki 100%.

* Pamainų gamybos planas 7 valandoms po 585 poras, o 6 val.— po 510 porų.
 ** Pamainų gamybos planas 7 valandoms po 1360 porų, o 6 val.— po 1180 porų.
 *** Pamainų gamybos planas 7 valandoms po 720 porų, o 6 val.— po 610 porų.

Pirmoje pamainoje, viršijant gamybos grafiką, buvo dirbta 10 dienų. Per tą laiką pagaminta virš plano 276 poros. Likusias 15 dienų planas neįvykdytas. Taigi gamybinė užduotis įvykdyta 96,33%, o tolygumas — 94,81%. Tolygumo procentas patenkinamas, nors ir neįvykdytas mėnesinis gamybos planas. Tai pasiekta dėl to, kad grafiko neįvykdymo atvejais nebuvo didelių nukrypimų.

Antroje pamainoje mėnesinis gamybos planas įvykdytas 92,91%. Nežymiai viršijant gamybos grafiką, dirbta 6 dienos, per kurias virš plano buvo pagaminta 154 poros. Likusias 19 dienų pamainoje gamybos grafikas buvo vykdomas 85—100%. Kadangi nebuvo didelių svyravimų, nors grafikas ir nebuvo įvykdomas, gamybos tolygumas mažai skiriasi nuo mėnesinio plano įvykdymo,— siekia 92,05% (žr. 1 lentelę).

Spalio mėn. srovėje gamybos planas įvykdytas 103,23%. Nors per mėnesį gamyboje nebuvo pilnadienių prastovėjimų ir gamybos grafikas viršytas 3,23%, bet srovės gamybinės veiklos tolygumas žemesnis už sausio mėn. 0,05%.

Pirmoje pamainoje, viršijant gamybos grafiką, dirbta 16 dienų, kurių metu gamybos planinė užduotis viršyta 2061 pora. Likusias 11 dienų buvo dirbama su dideliais svyravimais, ypač pirmoje dekaadoje; gamybos grafikas buvo įvykdomas tik 60—90%. Mėnesinis gamybos planas įvykdytas 101,07%, o tolygumas — 90,22%.

Antroje pamainoje, viršijant gamybos grafiką, dirbta 19 dienų, per kurias pagaminta virš plano 1678 poros. Likusias 8 dienas, kuriomis grafikas nebuvo įvykdomas, svyravimai buvo mažesni, negu pirmoje pamainoje. Todėl antroji pamaina, nors viršplaninės produkcijos pagamino ir mažiau, bet gamybos planą įvykdė 105,38%, o tolygumas sudarė 96,55% (žr. 2 lentelę).

Gamybinės veiklos tolygumui ir ritmingumui analizuoti odų-avalynės kombinate „Elnias“ pasirenkamas juchtinės avalynės cechus, kuriame 1961 ir 1962 metais buvo gaminama apie 33% kombinate išleidžiamos avalynės. Šis cechus konvejerizuotas, gamina 8—10 artikulų darbinę avalynę, jame 1962 metais sausio mėn. gamyba vyko netolygiai ir neritmingai, gamybos planas įvykdytas 100,1%, tolygumas — 92,73%.

Sausio mėn. pirmoje pamainoje iš 25 darbo dienų dirbta, viršijant grafiką, 10 dienų ir pagaminta 1939 poros virš plano. Likusias 15 dienų buvo dirbama, smarkiai atsiliekant nuo grafiko, ir todėl, norint įvykdyti mėnesinį gamybos planą, buvo dirbama viršvalandžiai (sekmadienį, I. 28). Neįvykdžius grafiko, plano išpildymas sumažėdavo iki 75%. Paimamos mėnesinis gamybos planas įvykdytas 100,82%, o tolygumas — 93,15%.

Antroje pamainoje gamybinės veiklos tolygumo svyravimai didesni kaip pirmoje pamainoje, plano įvykdymas svyravo 70—120%. Per mėnesį pagal grafiką buvo dirbama tik 9 dienos, kurių metu viršyta gamybinė užduotis 692 porom, likusias 16 dienų dirbta, smarkiai atsiliekant nuo grafiko. Atsilikimą buvo stengiamasi išlyginti, dirbant sekmadieniais (7 d. ir 28 d.). Viršvalandžių metu pagaminta 3192 poros, t. y. daugiau kaip 7%. Mėnesinis gamybos planas įvykdytas 99,43%, o tolygumas pasiekė tik 90,40% (žr. 1 lentelę).

Spalio mėnesį ceche gamybos planas įvykdytas 101,98%, gamybos tolygumas aukštesnis, lyginant su sausio mėn., 1,6%, bet grafiko išpildymo svyravimai dideli (80—130%).

Pirmoje pamainoje iš 27 darbo dienų gamybos grafikas viršytas per 15 dienų 2321 pora, be to, buvo dirbta viršvalandžiai, kurių metu paga-

mintą 1100 porų. Likusias 12 dienų gamyba smarkiai atsiliko nuo grafiko, mėnesinis gamybos planas įvykdytas 102,66%, o tolygumas — tik 93,16%.

Antroje pamainoje, viršijant gamybos grafiką, dirbta 12 dienų, kurių metu pagaminta 1909 poros virš plano, likusias 15 dienų dirbta, smarkiai atsiliekant nuo grafiko, dėl ko galėjo likti neįvykdytas planas. Dirbta viršvalandžiai, kurių metu pagaminta 1096 poros. Mėnesinis gamybos planas įvykdytas 101,3%, tolygumas siekė 92,95% (žr. 2 lentelę).

Apibendrinant odinės avalynės įmonių srovių bei cechų pamainų gamybos tolygumą ir ritmingumą už 1962 metų sausio ir spalio mėnesius, galima daryti išvadą, kad „Raudonojo Spalio“ ir Eidukevičiaus vardo įmonėse tam skiriamas nepakankamas dėmesys. Iš mėnesinių gamybos planų faktinio įvykdymo duomenų matosi, kad toje pačioje srovėje dirbančios pamainos pasiekia skirtingus rezultatus. Avalynės fabrike „Raudonasis Spalis“ nagrinėjamoje srovėje sausio mėnesio pirmoje pamainoje mėnesinis gamybos planas įvykdytas 79,01%, o antroje pamainoje — 85,85%. Spalio mėnesio plano įvykdymo skirtumai pamainose mažesni: pirmoje pamainoje įvykdyta 94,79%, o antroje pamainoje — 91,82%. Panaši padėtis ir Eidukevičiaus vardo odų-avalynės kombinato nagrinėjamoje srovėje. Odų-avalynės kombinato „Elnias“ juchtinės avalynės cecho pamainose mėnesinio gamybos plano įvykdymo skirtumai nežymūs (žr. 1, 2 lenteles).

Apibendrinimą patvirtina 1 lentelėje pateikti srovių faktinės gamybos duomenys pagal dienas. Avalynės fabriko „Raudonasis Spalis“ IV cecho moteriškos avalynės srovės pirmoje pamainoje sausio mėn. 19, 20 ir 22 dienomis gamybos grafikas buvo įvykdytas vos 77%, o tuo pačiu metu antroje pamainoje tomis pačiomis dienomis gamybos planas buvo vykdomas daugiau kaip 115% ir t. t. Panaši padėtis buvo ir Eidukevičiaus vardo odų-avalynės kombinato moteriškos rantinės avalynės srovėje. Pirmoje pamainoje sausio mėn. 22, 23, 24 dienomis gamybos planas buvo įvykdomas beveik 103%, o tuo pačiu metu antroje pamainoje nesiekė 85% ir t. t.

Odų-avalynės kombinate „Elnias“ juchtinės avalynės cecho pamainose gamybos nukrypimai nuo dieninių užduočių grafiko yra mažesni, negu „Raudonojo Spalio“ ir Eidukevičiaus vardo avalynės įmonėse. Pirmoje pamainoje sausio mėn. 2, 3 ir 4 dienomis plano įvykdymas viršijo 102%, o antroje pamainoje tuo pačiu metu grafikas buvo vykdomas tik 94% ir t. t. (žr. 1 lentelę).

Iš eilės kelių dienų gamybos skirtumai srovių pamainose rodo, kad jie neatsitiktiniai. Sulūžimai, sugedimai ir panašios techninės negerovės ištiesai vienoje tos pačios srovės pamainoje nesikartoja. Minėti gamybos faktinio vykdymo skirtumai pamainose mėnesio eigoje ir paeiliui dienomis susidarė daugumoje dėl organizacinio darbo trūkumų ir dėl nepakankamos įmonių veiklos vidaus kontrolės. Įmonėse neužtikrintas ruošinių atsargų komplektiškumas, kurių kiekis turėtų būti ne mažesnis kaip 2—3 dienoms pilnai gamybos apimčiai tenkinti. Dispečeriniai skyriai nepakankamai atidžiai skirsto ruošinius pamainoms. Dažniausiai skirstoma pagal faktinę gamybą supioavimo-sukirtimo ir kitose paruošiamųjų cechų pamainose, kuriose gamyba taip pat buvo netolygi.

Analizuojant Tarybų Lietuvos odinės avalynės įmonių gamybos tolygumo ir ritmingumo dinamiką, lyginama to paties laikotarpio 1961 metų duomenys su 1962 metų duomenimis. Palyginimui pasirenkama cechai ir srovės, kurios parodytos 3 ir 4 lentelėse.

Iš 3 ir 4 lentelės duomenų matome, kad 1962 metų sausio mėnesio gamybos plano vykdymo rezultatai įmonių nagrinėjamuose cechuose ir

Odinės avalynės pramonės įmonių gamybos ritmingumo kitimas
1961 metų sausio ir spalio mėnesiais

Rodikliai	Mato vienetas	Avalynės fabriko „Raudonasis Spalis“, IV cechas		Odų-avalynės kombinato „Elnias“ juchtinės avalynės cechas		Eidukevičiaus v. odų-avalynės kombinato V cecho moteriškos rantinės avalynės srovė	
		sausio	spalio	sausio	spalio	sausio	spalio
Gamybos planas	poromis	67 000	66 600	92 000	88 000	36 000	36 000
Faktiškai įvykdyta	„	51 425	70 676	87 244	82 680	36 367	36 972
	%	76,75	106,12	94,83	93,95	101,02	102,07
Gamybos ritmingumas	%	76,65	97,55	90,60	89,18	98,30	94,88
Dienų skaičius, kurių metu viršytas gamybos grafikas	dienomis	1	14	4	6	17	18
Dienų skaičius, kurių metu neįvykdytas gamybos grafikas	„	25	12	22	20	9	8
Viršplaninė produkcija, pagaminta, viršijant gamybos grafiką	poromis	69	3317	998	1387	980	1842
Galimas plano įvykdymas, jeigu atsilikimo dienomis būtų dirbama pagal grafiką	porų	100,1	111,1	101,1	101,6	102,7	105,1
Gamybos rezervas, dirbant ritmingai	porų	15644	3317	5754	6707	980	1842
Pagaminta produkcijos viršvalandžių metu	porų	—	2388	2895	2811	—	—

srovėse yra blogesni už 1961 m. sausio mėn. rezultatus. Tiesa, odų-avalynės kombinato „Elnias“ juchtinės avalynės ceche 1962 m. sausio mėn. gamybos planas, palyginus su 1961 metų sausio mėn. planu, formaliai įvykdytas geriau: 1961 m.— 94,83%, 1962 m.— 100,1%. 1962 metų aukštesni rodikliai pasiekti, dirbant sekmadieniais — sausio mėn. 7 ir 28 dienomis, kurių metu pagaminta 4549 poros, arba 6,4% mėnesinio plano.

Pagrindinė žemesnių rodiklių priežastis buvo nerealus gamybos planas. Gamybos planas, palyginus su pereinamųjų metų paskutinių mėnesių ir einamųjų metų sekančių mėnesių gamybos planu, buvo žymiai didesnis. TSRS Ministrų Tarybos nutarimu perkėlus šventadienį iš gruodžio mėnesio į 1962 metų sausio mėnesio 2 d., sumažėjo darbo valandų skaičius sausio mėn. apie 4%, o plane pakeitimų nepadaryta (žr. 1, 2 lenteles).

Nerealus gamybos planas 1962 metų sausio mėnesiui smarkiai atsiliepė ir į gamybos tolygumo ir ritmingumo rodiklius. Avalynės fabriko „Raudonasis Spalis“ IV ceche ritmingumas pablogėjo 6%, Eidukevičiaus vardo odų-avalynės kombinato moteriškos rantinės avalynės srovėje — 4,5%. Odų-avalynės kombinato „Elnias“ juchtinės avalynės ceche ritmingumas pagerėjo 2,13%.

Palyginę abiejų metų spalio mėnesių gamybos plano vykdymo ritmingumą, matome, kad 1962 metais odų-avalynės kombinato „Elnias“ juchtinės avalynės cecho rodiklis išaugo 5,17%. Eidukevičiaus vardo odų-avalynės kombinato moteriškos rantinės avalynės srovėje ritmingumas nežymiai pablogėjo (0,15%). Blogiausias gamybos ritmingumo rodiklis buvo avalynės fabriko „Raudonasis Spalis“ IV ceche ir apilai visoje įmonėje; 1962 m. spalio mėn. IV ceche ritmingumas, palyginus su 1961 m. spalio mėn., sumažėjo 3,3%.

Pagrindinė „Raudonojo Spalio“ ir Eidukevičiaus vardo avalynės įmonėse žemų ritmingumo rodiklių priežastis 1962 metais spalio mėnesį buvo medžiagų ir ruošinių trūkumas.

**Odinės avalynės pramonės įmonių gamybos ritmingumo kitimas
1962 metų sausio ir spalio mėnesiais**

Rodikliai	Mato vienetas	Avalynės fabriko „Raudonasis Spalis“, IV cechas		Odu-avalynės kombinato „Elnias“ juchtinės avalynės cechas		Edukevičiaus v. odu-avalynės kombinato „Raudonasis“ V cecho moteriškos rantinės avalynės srovė	
		sausio	spalio	sausio	spalio	sausio	spalio
Gamybos planas	poromis	66 120	71 500	86 000	72 000	36 500	38 000
Faktiškai įvykdyta	..	47 652	70 544	86 105	73 426	34 536	39 226
	%	72,07	98,66	100,1	101,98	94,62	103,23
Gamybos ritmingumas	%	70,64	94,23	92,73	94,35	93,44	93,39
Dienų skaičius, kurių metu viršytas gamybos grafikas	dienomis	6	12	8	15	6	16
Dienų skaičius, kurių metu neįvykdytas gamybos grafikas	..	19	15	17	12	19	11
Viršplaninė produkcija, pagaminta, viršijant gamybos grafiką	poromis	940	1 970	1 810	3 300	430	3 740
Galimas plano įvykdymas, jeigu atsilikimo dienomis būtų dirbama pagal grafiką	porų	101,4	102,7	102,1	104,6	101,2	109,8
Gamybos rezervas, dirbant ritmingai	porų	19 411	2 922	1 810	3 300	2 390	3 740
Pagaminta produkcija viršvalandžių metu	porų	—	1 200	4 549	2 196	—	—

Nagrinėjant gamybos ritmingumo dinamiką, reikia atkreipti dėmesį ir į darbo organizavimą, ypač „Elnio“ ir „Raudonojo Spalio“ avalynės gamybos įmonėse. Šiose įmonėse, norint padengti gamybos plano vykdymo nesklaidumus, dirbama sekmadieniais (žr. 3 ir 4 lenteles).

3. Dekadinis odinės avalynės įmonių gamybos ritmingumas

Tarybų Lietuvos odinės avalynės įmonių gamybos ritmingumui nustatyti pagal dekadą pasirenkama 1961 ir 1962 metų sausio ir spalio mėnesių planiniai ir faktiniai gamybos duomenys. Analizuojamų dekadų gamybos planai skirstomi pagal jų darbo valandų skaičių procentais. Pavyzdžiui, 1961 metų sausio mėnesio pirmą dekadą buvo 55 darbo valandos, antrą — 62, trečią — 61; iš viso per mėnesį buvo 178 darbo valandos, kurios atitinka 5 lentelės pirmos eilutės suskirstymą ($30,90\% + 34,83\% + 34,27\% = 100\%$) ir pan. Mažeikių avalynės fabriko darbo laikas skirstomas kitaip dėl to, kad jame sausio mėnesio antrą dekadą buvo įsisavinama naujų artikulų avalynės gamyba. Antras rodiklis yra faktinis gamybos pasiskirstymas dekadomis, viso mėnesio gamybą prilyginant 100%. Trečias rodiklis parodo, kokių procentu buvo vykdoma dekadų ir mėnesio gamybos planai (žr. 5 ir 6 lenteles).

Iš 5 ir 6 lentelių duomenų matome, kad respublikos avalynės įmonėse pagal dekadą gamyba vyksta neritmingai. Dažniausiai pirmąsias dekadą yra žemi gamybos tempai, atsiliekama nuo grafiko. Iš analizuojamų 16 pirmųjų dekadų gamybos planas buvo įvykdytas tik keturiose. Įvykdyta visose įmonėse po 1 kartą. Didesnis atsilikimas, vykdamas pirmųjų dekadų gamybos užduotis, yra „Raudonojo Spalio“ fabrike, ypač sausio mėnesių pirmose dekadose dėl medžiagų trūkumo.

Odinės avalynės pramonės įmonių gamybos ritmingumas
1961 metų sausio ir spalio mėnesiais

Įmonių pavadinimas	Dekados	Sausio mėn.			Spalio mėn.		
		mėnesinis gamybos planas	faktinė prekinės produkcijos gamybos eiga	faktinis dekadų ir mėnesio plano įvykdymas	mėnesinis gamybos planas	faktinė prekinės produkcijos gamybos eiga	faktinis dekadų ir mėnesio plano įvykdymas
Avalynės fabrikas „Raudonasis Spalis“	I	30,90	29,64	79,98	30,90	28,18	91,40
	II	34,83	36,16	86,55	34,83	34,07	98,07
	III	34,27	34,20	83,20	34,27	37,75	110,47
	I-III	100	100	83,37	100	100	100,25
Odų-avalynės kombinatas „Elnias“	I	30,90	29,94	99,74	30,90	30,19	98,62
	II	34,83	35,28	104,28	34,83	35,31	102,34
	III	34,27	34,78	104,51	34,27	34,50	101,62
	I-III	100	100	102,96	100	100	100,95
Eidukevičiaus v. odų-avalynės kombinatas	I	30,90	29,34	92,96	30,90	28,52	94,25
	II	34,83	34,50	96,98	34,83	35,40	103,78
	III	34,27	36,16	104,37	34,27	36,08	107,49
	I-III	100	100	97,90	100	100	102,10
Mažeikių avalynės fabrikas	I	43,90	41,63	94,44	30,90	30,07	140,72
	II	24,30	29,38	120,00	34,83	33,09	137,32
	III	31,80	28,99	91,08	34,27	36,84	155,39
	I-III	100	100	99,60	100	100	144,60

Odinės avalynės pramonės įmonių gamybos ritmingumas
1962 metų sausio ir spalio mėnesiais

Įmonių pavadinimas	Dekados	Sausio mėn.			Spalio mėn.		
		mėnesinis gamybos planas	faktinė prekinės produkcijos gamybos eiga	faktinis dekadų ir mėnesio plano įvykdymas	mėnesinis gamybos planas	faktinė prekinės produkcijos gamybos eiga	faktinis dekadų ir mėnesio plano įvykdymas
Avalynės fabrikas „Raudonasis Spalis“	I	28,07	16,60	42,58	33,51	34,12	102,93
	II	35,67	45,15	91,16	32,97	31,91	97,82
	III	36,26	38,25	75,97	33,52	33,97	102,42
	I-III	100	100	72,02	100	100	101,08
Odų-avalynės kombinatas „Elnias“	I	28,07	29,01	104,73	33,51	31,54	94,94
	II	35,67	33,35	94,76	32,97	32,01	97,97
	III	36,26	37,64	105,24	33,52	36,45	109,68
	I-III	100	100	101,36	100	100	100,88
Eidukevičiaus v. odų-avalynės kombinatas	I	28,07	28,65	102,40	33,51	30,63	94,33
	II	35,67	35,19	98,96	32,97	32,93	103,06
	III	36,26	36,16	100,04	33,52	36,44	112,20
	I-III	100	100	100,32	100	100	103,20
Mažeikių avalynės fabrikas	I	28,07	28,82	124,68	33,51	33,33	99,50
	II	35,67	35,29	120,14	32,97	30,56	92,67
	III	36,26	35,89	120,17	33,52	36,11	107,72
	I-III	100	100	121,43	100	100	100

Antrųjų dekadų metu gamyba visose įmonėse maždaug prilygsta gamybos grafikui. Iš analizuojamų 16 dekadų, šešiose planas buvo viršytas ir dešimtyje — palyginti nedaug neįvykdytas.

Trečiose dekadose gamybos ritmas spartėja, jų metu įmonės ne tik likviduoja pirmose dekadose padarytą gamybos įsiskolinimą, bet ir siekia viršyti mėnesinį planą. Iš analizuojamų 16 trečių dekadų 12 dekadų gamybos planas buvo žymiai viršytas ir, atvirkščiai pirmoms dekadoms, tik keturiose gamybos planas buvo neįvykdytas.

Analizuojant gamybos ritmingumą pagal dekadas, „Raudonojo Spalio“, „Elnio“ ir Eidukevičiaus vardo avalynės įmonių gamybos planas ir faktinis įvykdymas imamas kartu už 1961 ir 1962 metų sausio ir spalio mėnesius. Pagal planinį darbo valandų skaičių gamyba dekadomis turėjo būti: pirmose dekadose — 30,86%, antrose — 34,56% ir trečiose — 34,58%. Minėtų įmonių faktinės gamybos duomenys rodo, kad ritmingumas pagal dekadas buvo blogesnis. Pirmųjų dekadų metu buvo vidutiniškai gaminama 29,29% per mėnesį pagamintos produkcijos, t. y. atsiliekama nuo grafiko 5%. Antrose dekadose faktiškai buvo gaminama 34,74%, t. y. viršijamas grafikas 0,5%. Trečiose dekadose faktiškai buvo gaminama 35,97%, arba viršijamas grafikas 4%.

4. Priežastys, trukdančios augti gamybos ritmingumui odinės avalynės įmonėse

Tarybų Lietuvos odinės avalynės įmonėse gamybos ritmingumas 1961 ir 1962 metais vidutiniškai svyravo nuo 90 iki 91%. Eidukevičiaus vardo odų-avalynės kombinato avalynės cechuose ritmingumo rodiklis svyravo vidutiniškai nuo 93 iki 95%; tai geriausias rodiklis respublikos stambesnių avalynės įmonių tarpe. Odų-avalynės kombinate „Elnias“ avalynės cechuose mėnesiniai ir metiniai gamybos planai per analizuojamą laikotarpį daugumoje įvykdyti ir viršyti didesniu procentu kaip Eidukevičiaus vardo kombinate, bet darbo ritmingumas blogesnis — svyravo nuo 91 iki 93%. Blogesni rodikliai dėl to, kad, vedant ritmingumo rezultatus, neįtraukta gamyba išėiginėmis dienomis, kuri kombinato avalynės cechuose sudaro nemažą lyginamąjį svorį. Stambesnių respublikos avalynės įmonių tarpe blogi tolygumo ir ritmingumo rodikliai avalynės fabrike „Raudonasis Spalis“ — svyravo nuo 85 iki 87%. Blogesni darbo ritmingumo rezultatai dalinai ir dėl to, kad taip pat neįtraukta produkcija, pagaminta sekmdadieniais (žr. 3 ir 4 lenteles).

Odinės avalynės įmonėse žemi tolygumo ir ritmingumo rodikliai dėl dažnų įvairaus dydžio prastovėjimų. Odų-avalynės kombinato „Elnias“ avalynės cechuose prastovėjimai 1961 metais sudarė 0,34% planinių žmogaus darbo valandų, o 1962 metais — 0,48%. Avalynės fabrike „Raudonasis Spalis“ 1961 metais prastovėjimai sudarė 7,4% planinių žmogaus darbo valandų, o 1962 metais — 6,1%, arba 307,2 ir 259,2 tūkstančio planinių žmogaus darbo valandų.

Lyginant gamybos ritmingumo svyravimų duomenis bei srovių gamybos stebėjimo duomenis su vedama prastovėjimų dokumentacija, prastovėjimų % yra didesnis. Prastovėjimų apskaita vedama tik tais atvejais, kai prastovima 20 ir daugiau minučių. Avalynės fabriko „Raudonasis Spalis“ IV cecho moteriškos avalynės srovėje 1961 metais sausio mėnesį iš 77 prastovėjimų, trumpesnių kaip 20 min., užregistruota tik 11 atvejų, o 1962 metų sausio mėn. iš 58 prastovėjimo atvejų, trumpesnių kaip 20 min., užregistruotas tik vienas. Kitų odinės avalynės įmonių prastovėjimų registracijoje trumpalaikiai prastovėjimai taip pat nežymimi ir todėl neanalizuojami.

Didžiausias prastovėjimų procentas nuo planinio darbo laiko yra „Raudonojo Spalio“ įmonėje. 1961 ir 1962 metų prastovėjimų priežastis galima atvaizduoti 7 lentelėje.

7 lentelė

Avalynės fabriko „Raudonasis Spalis“ 1961–1962 metų prastovėjimai pagal priežastis (žmogaus valandomis ir %)

Data	Prastovėjimų iš viso	Tame tarpe dėl:				Apmokėta už prastovėjimą (rubliais)
		medžiagų trūkumo	organizacinių trūkumų	įrengimų gedimų	elektros energijos tiekimo sutrikimų	
1961 m.	307177	157590	47987	89000	12600	55600
%	100	51,3	15,6	29,0	4,1	—
1962 m.	259258	153930	17588	57700	30000	49700
%	100	59,4	6,7	22,3	11,6	—

Iš 7 lentelės matome, kad per dvejus metus apie 55% prastovėjimų yra dėl medžiagų trūkumų. 1962 metais, palyginus su 1961 metais, padėtis ne tik nepagerėjo, bet, atvirkščiai, pablogėjo.

Avalynės fabrikuose, kurie pagrindines medžiagas gauna iš kitų įmonių, svarbiausia prastovėjimų priežastis yra nepakankamos medžiagų atsargos. Normatyvai medžiagoms buvo nustatyti 1961 metams 35 dienoms, o 1962 metams — tik 30 dienų. 1959 m. gegužės mėn. 22 dienos TSRS Ministrų Tarybos nutarimu Nr. 539 patvirtinti gamybinės-techninės, paskirties produkcijos tiekimo nuostatai reikalauja, kad tiekimas būtų vykdomas ketvirčio ribose lygiomis partijomis kas mėnesį. Matome, kad normatyvų ir tiekimo laiko dydžiai yra vienodi. Tokia įtampa yra per didelė; praktinėje veikloje dėl jos nuolatos būna įvairių nuostolių: darbo jėgos, pagrindinių fondų bei medžiagų išnaudojimo. Atsiranda sutrikimai gamybos tolygume ir ritmingume, laužomos technologinio režimo normos, menkėja darbo kultūra, kartu menkėja ir išleidžiamos produkcijos kokybė. Avalynės įmonės, neturėdamos minimumo pagrindinių medžiagų gamybinių atsargų, brokuodamos siuntas, rizikuoja sukelti prastovėjimus. Todėl nemaža atvejų, kai esti priimamos tokios medžiagos, kurios neatitinka standartinių reikalavimų.

Būna atvejų, kai medžiagų gamybinių atsargų planiniai normatyvai neįvykdomi. 1962 metais sausio mėn. 1 dienai Eidukevičiaus vardo avalynės įmonėje šių atsargų normatyvai teįvykdyti 92%, avalynės fabrikuose „Raudonasis Spalis“ — 50% ir „Keturių Komunarų“ — tik 40%.

Avalynės įmonės (ypač tos, kuriose nėra odų išdirbimo), neturėdamos gamybos programai vykdyti pakankamo medžiagų asortimento, dažnai gamina neplaninę produkciją. Tokios produkcijos gamyba apsunkina tiekimo-realizavimo sutarčių vykdymą, o už tai įmonės moka baudas. Be to, susidaro realizacijos sunkumų, viršijami gatavos produkcijos atsargų normatyvai. Įmonės, neturėdamos pakankamo asortimento medžiagų, dažnai naudoja žemesnės kokybės medžiagas brangesnei avalynei gaminti. Dėl to blogėja gaminių kokybė. Be to, kai brangesnės medžiagos panaudojamos pigesnių rūšių avalynės gamybai, didėja gaminių savikaina.

Dažnai, kai nėra pakankamo asortimento kietos odos, turima oda panaudojama ne pagal paskirtį; brangi kietos odos žaliava, ypač gaminant užkulnius, apdirbant moteriškos klijuotinės avalynės padus, avalynės fabrikuose gaminant rantus, nuskeliama į atliekas iki 1/4 storio. Liaudies ūkio tarybos mastu dėl to susidaro dideli įdaiktinto ir gyvojo darbo nuostoliai. Per dvejus metus „Raudonojo Spalio“ fabrike pereikvota kietų odų daugiau kaip 80 tonų (1961 m. — 40 tonų, 1962 m. — 41 tona).

Kita labai svarbi žemo gamybos ritmingumo priežastis yra organizaciniai trūkumai, jie prastovėjimų balanse sudaro apie 15%. Organizaciniai trūkumai susidaro dėl nepakankamo medžiagų gamybinių atsargų dydžio ir atskirų veiklos sričių nepakankamo suderinimo įmonių viduje.

Esant nepakankamam medžiagų kiekiui, įmonėse dažnai trūksta pusfabrikačių atsargų. Dėl mažiausių sutrikimų sukirtimo-supioavimo baruose ne laiku pateikiami ruošiniai. Dažni atvejai, kai dėl organizacinio neatidumo ruošiniai yra nekomplektiški, komplektavimas atliekamas gamybos metu, stabdant konvejerius. Būna atvejų, kai dėl tiekimo skyrių aplaidumo trūksta pagalbinių medžiagų: metalinių kilpelių, batraiščių, kartoninių dėžučių ir kt. Nemažai atvejų, kada dėl laboratorijų nepakankamo atidumo į gamybą leidžiamos nepatikrintos kokybės medžiagos. Gamybos metu pastebėti trūkumai verčia stabdyti konvejerius.

Visoms įmonėms yra būdingi prastovėjimai dėl įrengimų gedimo darbo metu. Jie sudaro apie 25% visų prastovėjimų. Nors stambesnėse įmonėse yra pajėgūs mechaniniai cechai, bet su turimu darbu nepakankamai susidoroja. Įmonių įrengimai pagal konstrukcijas ir markes labai įvairūs, todėl ir nesudėtingų gedimų atvejais reikalinga aukštos kvalifikacijos specialistų. Kadangi atsarginės dalys tiekiamos blogai, mechaniniuose cechuose rankiniu būdu gaminamos sudėtingos detalės. Tokios detalės, pagamintos iš netinkamos markės plieno arba kitų nestandartinių medžiagų, nepilnai atitinka savo paskirtį, greitai susidėvi arba genda. Įrengimų sudėtingų mazgų taisymas paprastose mechaninėse dirbtuvėse neužtikrina įrengimų veikimo reikiamo darnumo. Dėl to dalis operacijų atliekama nekokybiškai. Atliktos su tokiais įrengimais operacijos menkina avalynės kokybę.

Nepakankamas įmonių aprūpinimas atsarginėmis detalėmis neigiamai atsiliepia į įmonių darbo ritmingumą ir gamybos savikainą. Dažni atvejai, kai rankiniu būdu pagamintų sudėtingesnių detalių kokybė yra žema, o savikaina keleriopai viršija kainą. Tokia padėtis susidaro, remontuojant sudėtingesnius įrengimus, tame tarpe šonelių-noselių užtraukimo, pusautomatinių, rantų ir padų prisiuvimo mašinas. Pavyzdžiui, rantų prisiuvimo mašinos „Svit“ 03028/P1 daugumos detalių (adatos vedžiotojas 892 E, viršutinis kabliukas 689 EI, ylos laikiklis 871 EI, stalielis 408 DJ ir kt.) savikaina aukštesnė už kainą daugiau kaip du kartus.

Kita svarbi įrengimų dažno gedimo ir prastovėjimo priežastis yra atsitiktinė, neplaninga jų priežiūra. Įrengimų einamųjų patikrinimų ir smulkių remontų rezultatai neregistruojami. Įrengimai dažniausiai tikrinami, tik jiems sugedus.

Gamybos ritmingumo rodikliai žemesni ir dėl elektros tiekimo sutrikimų. Būna nemažai atvejų, kai darbo metu atskiri rajonai, tame tarpe ir įmonės, be išankstinio įspėjimo išjungiami iš miesto tinklo.

Išnagrinėjus respublikos avalynės įmonėse gamybos tolygumo ir ritmingumo trūkumų priežastis, galima numatyti priemones minėtiems trūkumams šalinti.

5. Priemonės odinės avalynės įmonių gamybos tolygumui ir ritmingumui gerinti

Tarybų Lietuvoje odinės avalynės įmonių gamybos tolygumui ir ritmingumui gerinti dabartinėmis sąlygomis pirmiausia reikia:

1. Pagerinti avalynės įmonių aprūpinimą pagrindinėmis žaliavomis ir medžiagomis. Remiantis avalynės įmonių darbo praktika ir visasąjunginių tiekimo nuostatų reikalavimais, optimaliausias pagrindinių žaliavų

ir medžiagų atsargų normatyvas turėtų būti ne mažesnis kaip 45 dienų. Išlaidos atsargoms padidinti būtų su kaupu padengtos, pakilus darbo našumui, racionaliau išnaudojus žaliavas, pagerėjus avalynės kokybei ir realizacijai ir t. t.

Avalynės įmonėms, ypač avalynės fabrikams, kuriuose nėra odų išdirbimo, 30 dienų normatyvas esamomis tiekimo sąlygomis yra per mažas. Pagal visasąjunginius tiekimo nuostatus tiekimas vykdomas kas mėnesį, o produkcijos tiekimo įsipareigojimų įvykdymo diena laikoma siuntos perdavimo transporto organizacijai diena. Praktiškai praeina apie 10 dienų vien dėl siuntimo, gavimo, priėmimo bei kokybės tikrinimo. Tais atvejais, kai produkcija savo kokybe neatitinka atžymėtai sąskaitose produkcijai, reikalingas abiejų šalių atstovų kokybės tikrinimo aktas, kurio įforminimas trunka apie 7 dienas. Išbrokavimo ir gražinimo atveju, iki gaunama nauja siunta, užtrunka apie 15 dienų. Matome, kad siuntos brokavimo atveju 30 dienų normatyvas yra nepakankamas — per mažas.

TSKP XXI suvažiavime drg. N. Chruščiovas, kalbėdamas apie 1959—1965 metų TSRS liaudies ūkio vystymo kontrolinius skaičius, pabrėžė, kad pernelyg didelis plano įtempimas blogai veikia įmonių gamybos ritmingumą ir bendrai ūkinės veiklos rodiklius. „Kai planas labai įtemptas,— sakė N. Chruščiovas,— nėra negalima, kad liks neįvykdytos atskiros jo pozicijos, kai kurios ūkio šakos gali negauti reikiamo kiekio žaliavos, medžiagų, įrengimų, o tai gali versti įmones stovinėti ir, vadinasi, ne visiškai naudoti gamybinius pajėgumus, gali versti darbininkus stovinėti ir sukelti visus iš to kylančius padarinius“³.

2. Kiekvienoje avalynės įmonėje turėti komplektiškų ruošinių atsargas ne mažiau kaip 2—3 dienoms. Šiuo metu pusfabrikačių kiekiai bendroje sumoje kartais prilygsta minėtam reikalavimui, bet, būdami nekomplektiški, tiesiogiai gamyboje nepanaudojami, vadinasi, jie nesuvaldinami reikiamo vaidmens. Ateityje, organizuojant ir tikrinant įmonių darbą, pagrindinį dėmesį reikia skirti žaliavų ir medžiagų normatyvams bei ruošinių komplektiškumui, nuo kurių priklauso įmonių darbo tolygumas ir ritmingumas.

3. Avalynės įmones pilniau aprūpinti standartinėmis atsarginėmis detalėmis, pirmiausia patenkinti įmonių paraiškas precizinėms — sudėtingoms įrengimų detalėms, nuo kurių priklauso įrengimų darbo kokybė, eksploatavimo laikas ir jų priežiūros išlaidų dydis.

Visose avalynės įmonėse organizuoti tikslesnę įrengimų priežiūros dokumentaciją. Dokumentuose po kiekvienos pamainos turi būti atžymima įrengimų darbo kokybė, galimi ir esami gedimai ir faktinio tikrinimo duomenys. Tiksliai vedant dokumentaciją, būtų išgyvendintas atsitiktinis įrengimų tikrinimas ir remontas tik gedimų atvejais, pagerėtų įrengimų techninis stovis, padidėtų meistrų bei remonto darbininkų atsakomybė už įrengimų darbo kokybę.

4. Gamybos planus mėnesiams tvirtinti, tiksliai laikantis darbo valandų skaičiaus.

Kauno Politechnikos Instituto
Pramonės ekonomikos ir
įmonių organizavimo katedra

Įteikla
1963 m. kovo mėn.

³ N. Chruščiovas, Apie 1959—1965 metų TSRS liaudies ūkio vystymo kontrolinius skaičius, Vilnius, 1959, p. 41.

АНАЛИЗ РИТМИЧНОСТИ ПРОИЗВОДСТВА НА ПРЕДПРИЯТИЯХ КОЖАНОЙ ОБУВИ СОВЕТСКОЙ ЛИТВЫ

В. ГРИГАС

Резюме

В период развернутого строительства коммунистического общества особое значение приобретает вопрос ритмичного хода производственного процесса.

В настоящее время на обувных предприятиях совнархоза Литовской ССР показатели ритмичности свидетельствуют о больших нарушениях графиков. В 1961 и 1962 годах данные за январь и октябрь месяцы характеризуются следующими показателями:

Ритмичность работы на основных предприятиях обувной промышленности (в %)

Наименование предприятия	Наименование цехов	Ритмичность			
		1961 год		1962 год	
		январь	октябрь	январь	октябрь
Обувная фабрика «Раудонасис Спалис»	IV цех	76,65	97,55	70,64	94,23
Кож.-обувной комбинат «Эльняс»	юфтяная обувь	90,60	89,18	92,73	94,38
Кож.-обувной комбинат им. Эйдукявичяус	поток женской рантовой обуви	98,30	94,88	93,83	94,73

Показатели ритмичности выпуска продукции по декадам упомянутых предприятий и Мажейкейской обувной фабрики тоже низкие. Из 16 анализируемых первых декад план выполнялся только в 4 декадах. Во вторых декадах отклонение от плана незначительное. В третьих декадах из 16 анализируемых план график перевыполнялся в 12-ти декадах.

Основной причиной аритмичной работы предприятий обувной промышленности совнархоза Литовской ССР являются простои. Простои по обувной фабрике «Раудонасис Спалис» в 1961 году составляли 7,4%, а в 1962 году — 6,1% планового рабочего времени. Около 55% всех простоев произошло из-за несвоевременного и не по спецификациям полученного сырья и материалов, 27% — из-за неисправности оборудования, около 12% — из-за недостатков работы организационного характера и 6% — из-за недостатков электроснабжения. На кож.-обувном комбинате «Эльняс» по цехам обуви потери рабочего времени в 1961 году составляют 0,34% планового рабочего времени, а в 1962 году — 0,48%.

Фактические простои на предприятиях еще выше, так как регистрируются только простои, превышающие по длительности 20 минут.

Для улучшения равномерности и ритмичности производства на обувных предприятиях Советской Литвы прежде всего необходимо:

1. Повысить нормативы запасов основного сырья и материалов с тридцатидневной до 45-дневной потребности.

2. Обеспечить на каждом предприятии 2—3 дневный запас комплектных заготовок.

3. Добиться, чтобы обувные предприятия лучше обеспечивались сложными запасными частями для имеющегося оборудования. Ввести плановые проверки исправности работы оборудования. Обеспечить своевременный ремонт оборудования.

4. Более четко распределять годовые задания по месяцам в строгом соответствии с плановым фондом времени.